

Grundtvig og Kold i dansk skole- og foreningsliv

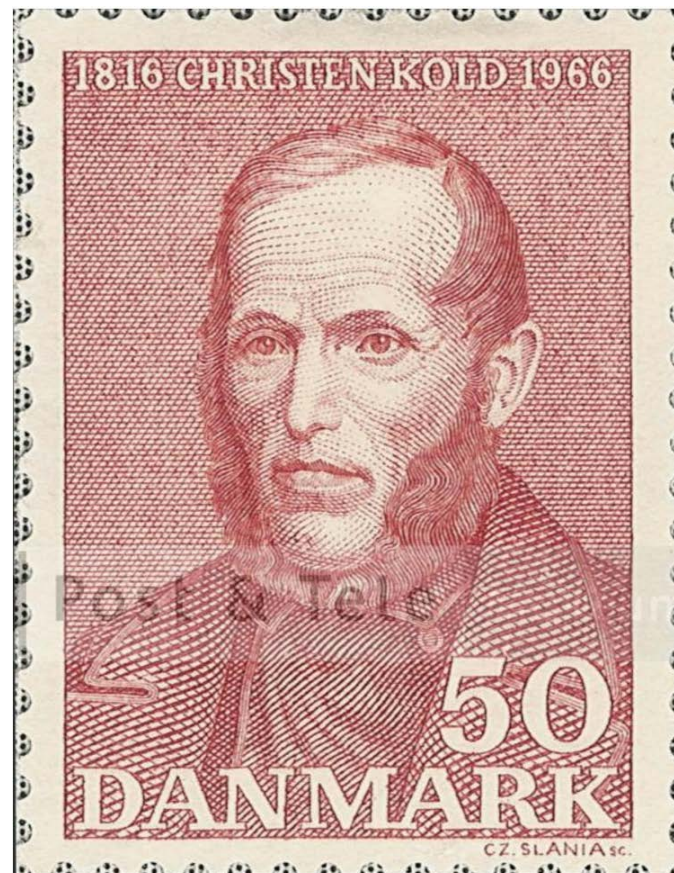
N. F. S. Grundtvig 1783-1872



Efter P. C. Skovgaards maleri (1847)

Frimærke udstedt 1972

Christen Kold 1816-1870



Efter Carl Bech's foto (ca. 1866)

Frimærke udstedt 1966

Grundtvig 1783-1872

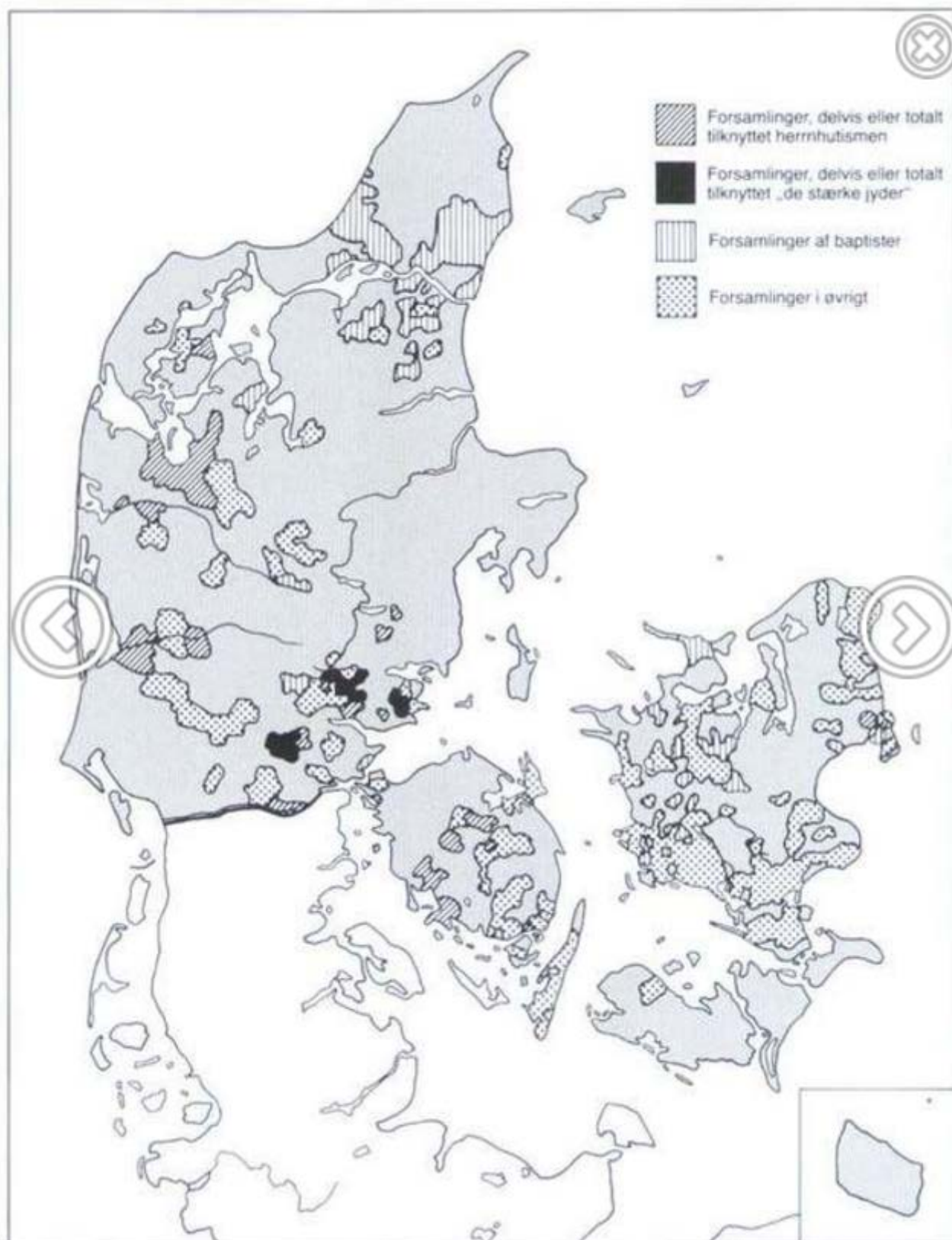
Kold 1816-1870

Østdansk
Uddannet teolog
Kendte slægtninge (embedsmænd)
Storbymenneske
Gift 3 gange (1818, 1851, 1858)
Høj og kraftig
Lærd antræk (kalot)
Blodrig
Rundhåndet
Læsehest og bogsamler
Polyhistor
Systemfilosof (videnskabelig)
Historisk-poetisk
Skrivende
Oplysning
Teoretiker
Dannede skole
Målgruppe: nationen, danskheden
1861: titulær biskop 1. vennemøde
Dør som 88-årig

Vestdansk
Uddannet lærer
Anonym slægt med rod i almuen
Landbo
Gift 1 gang (1866)
Lille af vækst og spinkel
Bondedragt (kasket)
Asketisk
Smålig
Ikke boglig
Begrænset viden
Iommefilosof
Nøgtern konstaterende
Snakkende
Oplivning (motiverende pædagogik)
Praktiker
Byggede skoler
Målgruppe: almuen, bondestanden
Præstemodstander
Dør som 54-årig



Fritz Jürgensen (1818-63): ”På et besøg i en af Fyns stæder forsøger Sophie at omvende nogle præster til kristendommen” (ca. 1840)



De gudelige vækkelser i Danmark frem til 1850

16) Ingen Mandfolk eller Quinder maa reise omkring, alene eller med Følgeskab, fra Sted til andet, under Navn at styrke og opvække Andre, og der anstille Samlinger; men Enhver skal blive i det Kald, han er kaldet til, leve stille, nære sig redelig og æde sit eget Brød; dog er det uformeent, at den Ene kan besøge den Anden, privat opbygges af hverandre, men uden Anhang eller Forsamlinger. Qvinder især og Ugifte skal blive paa deres Sted, tjene, arbeide, og derhos opbygge sig selv i Stilhed og lære af Andre, som Skriften dem byder og deres Kjon sommer, uden at indbilde sig noget Kald til at lære og prædike; men ere de dertil skikkede, og Nogen vil betro dem sine Børn hjemme i deres Huus, da maae de med Øvrighedens Samtykke og under Præsternes Opsyn undervise Pigebørn i Christendom og de Pigebørn fornødne og sømmelige Videnskaber. Ligeledes maae de med Opbyggelse og Underviisning, om de eragtes dertil at have nogen Naadens Gave, paa Forlangende ved stille Omgang gaae Andre og Ældre af deres Kjon tilhaande,

Fra: Konventikkelplakaten (1741)

7. sept. 1824 s. 1

Kanc. Skr. (til Biskoppen over Fyens Stift) ang.
hvilken Fremgangsmaade der bør iagttages ihenseende
til Svømmere, som holde religiøse Forsamlinger.

Kancelliet kan ikke Andet end være enigt med Guver-
neuren i, at der fra Geistligheden Side bør foretages
Noget, som kunde tjene til at bringe disse fromme og
sædelige men forskruede Mennesker paa rette Wei, samt
at modarbejde deres skadelige Indflydelse. Dette har
vel sine store Vanskeligheder, men der kan dog vist
udrettes Noget, naar Præsten har Menighedens fulde
Tillid, og han tager Sagen fat med ret Indsigt, god
Willie og Sagtmodighed. Herved er det, efter dette
Kollegii Mening, noget ganske Væsentligt, at han ikke
sætter sig i en for stærk Opposition med disse Mennes-
kers Forestillingsmaade, men at han indskrænker sig til,
med al Sagtmodighed, at overbevise dem af Skriften
om det, som deri er Overdrevent og Vildfarende, og i
Særdeleshed om den Fare, de staae i for, ved for megen
Tillid til deres egne Forestillingsmaader og ufjærlige
Domme over anderledes Tænkende, at fjerne dem fra
det rette kristelige Sindelag. Og i Henhold til det
Foranførte skulde Kancelliet tjenstligst anmode Deres
Højærværdighed om behageligen at ville i det Dem an-
betroede Stift opfordre Geistligheden i de Distrikter,
hvori det maatte findes fornødent, at arbejde til dette
Maal.

”For [Staten] er selv de dårligste
gudelige Forsamlinger paa fri
Haand langt tjenligere end de
Tvungne, og en ønskelig Modvægt
til de Ugudelige, den finder sig nødt
til at taale. Vist nok kan Verden
bedre lide de lystige Fyre, hvor gale
de end gør dem, end de surmulede
Hældører, hvor spage de end er, og
jeg er i denne Henseende selv lidt af
et Verdens-Barn; men at Folk, naar
de har Lyst, ei skulde have Lov til
at samle sig ligesaa frit om en
B i b e l, om Luthers P o s t i l og
Brorsons P s a l m e b o g, som om
F i o l e n, om F l a s k e n og K l ø r
- K n e g t, det gaaer langt over min
Forstand, og jo mere surmulede
Folk er, des nødigere vilde jeg
nægte dem deres eneste Fornøjelse,
som jeg ikke indseer kan skade
Andre end dem selv”.

Fra: Grundtvigs

"Tale til Folkeraadet..." (1839)



J. Th. Lundbye: Grundtvig holder foredrag på Borchs Kollegium (1843)

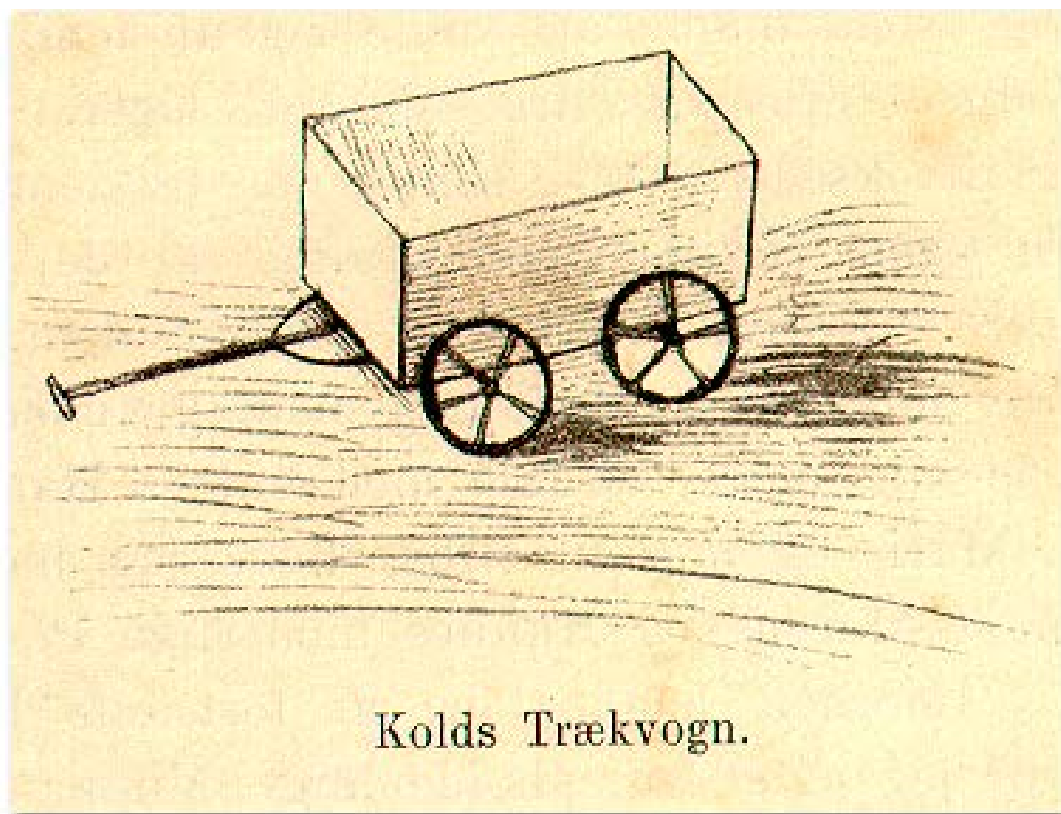
...hvor Folkelighed i vore Dage skal trives,
Folkeaaanden herske, og den raadgivende Folkestemme
blive i Stand til at [give] gennemgribende, gavnlige
Raad, dèr maa snarest muligt, heller i Dag end i
Morgen, oprettes *en folkelig eller
patriotisk Højskole* eller, da Navnet her gør lidet eller
intet til Sagen: en Oplysnings-Anstalt, aaben for hele
Folkets Ungdom, hvor naturligvis Folkets Modersmaal
har Enevoldsmagten, og hvor den simple men store
Opgave er: at oplyse Folket om dets egen Natur, dets
Fæderneland og Forfatning, Kræfter, Midler og sande
Tarv til fælles bedste. Ja, m. H., *det* er det
eneste, Danmark endnu fattes, for at blive saa klog paa
sig selv og sit eget Vel, som det af Naturen – [den], vi
lige saa lidt som Kejser Josef kan skabe om – har
Anlæg til, og saa lykkeligt, som den ganske
besynderlige Lykkestjerne, der gennem mangfoldige
Tider har tindret over Sundet, har spaaet og vil sikkert
blive Vidne til.

Fra: Grundtvigs foredragsrække "Mands Minde 1788-1838"
(S. 45f)



Rødding Højskole (indviet november 1844)

Kold i Smyrna 1842-47



Kolds Trækvogn.

Ludvig Schrøder: Den nordiske Folkehøjskole (1905). S. 108

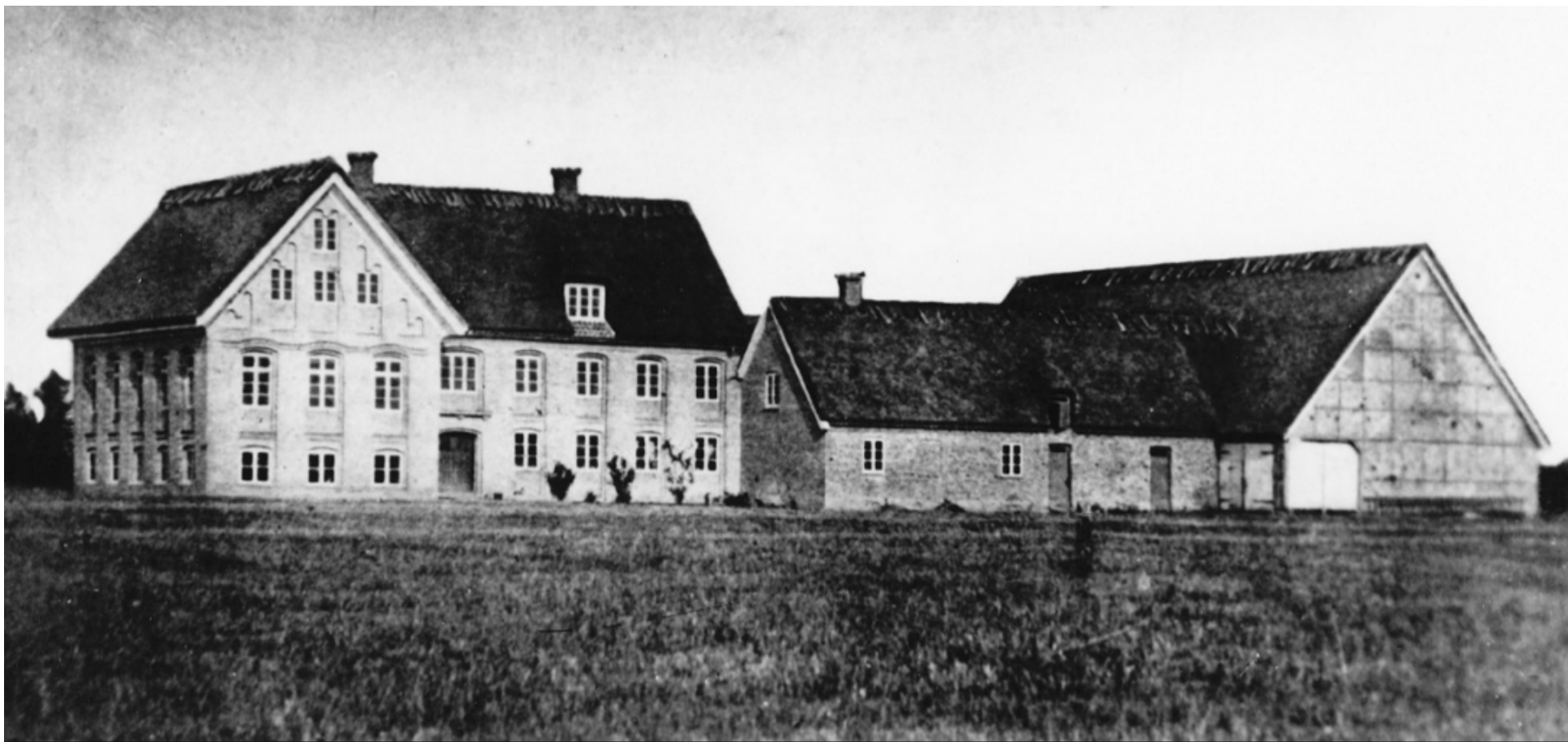


Kolds første højskole: Ryslinge 1851-52

"Fjællekassen"



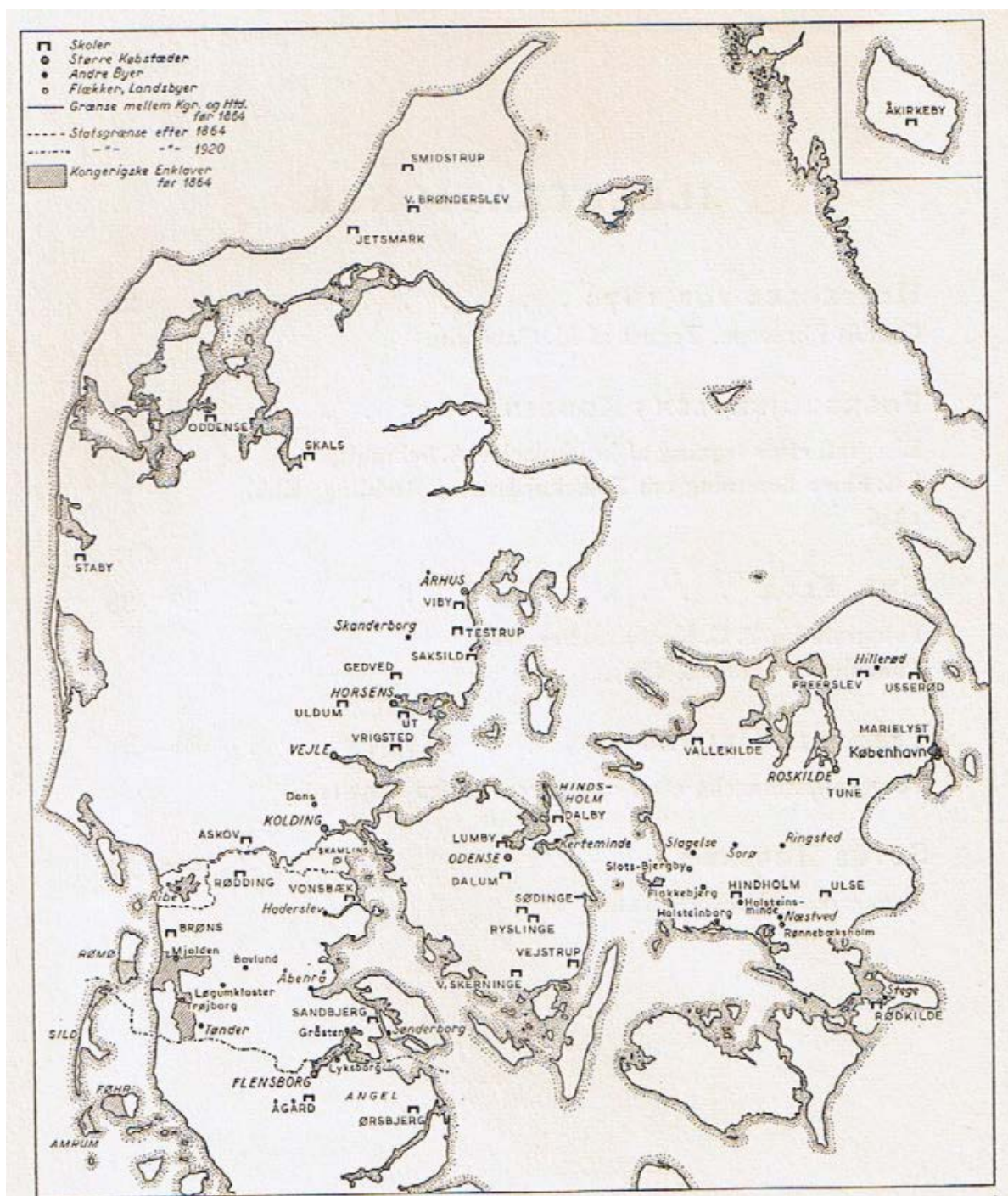
Kolds anden højskole: Dalby 1853-62



Kolds tredje højskole: Dalum 1862-70



Grundtvigs højskole "Marielyst" indviet 3. november 1856



Højskoler før 1870



Vallekilde højskoles ældste bygning er fra 1866



Kold på Vennemødet 11. september 1866



Borbjerg: Kirke - skole - forsamlingshus



Det grundtvig-koldske i dag